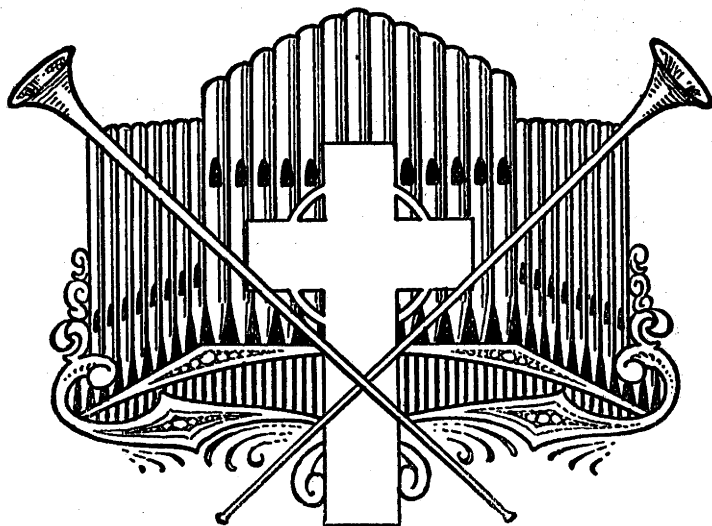

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER

UNDER MEDVERKAN AV
INTENDENTEN BENGT CNATTINGIUS, LINKÖPING, OCH
KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM

UTGIVEN AV
DOMKYRKOVICEPASTOR ARTHUR ADELL, LUND

15 Febr.

TIONDE ÅRGÅNGEN N:o 2

1935

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

	Sid.
<i>Adell, A.</i> : Svante Sjöberg in memoriam	23
— En vidgad arbetsuppgift	41
— Ville Olaus Petri rasera de gudstjänstliga perikoperna?	81
— Gamle Mäster Lars Kyrkkoordning	87
— En prefationston	100
— Ur reformationstidens kyrialen	164
— På koraldagar i Helsingfors	174
— Tio år	177
<i>Cnattingius, B.</i> : R. Koch	24
— Kyrklig konst 1934	55
— Märta Afzelius' bonader	157
— Upsala domkyrka	183
<i>Hellerström, A. O. T.</i> : Vad man bör begära av en ny psalmbok	72
— Kyriale i svensk tradition	113
<i>Johnsson, I.</i> : Psalmodi	9
— Vår Gud är oss en väldig borg	169
— Svenska psalmen 266	185
Koralveckan i Båstad	(46), 57, 80
Koralrevision?	110
<i>Larsen, L. P.</i> : Kirkesalme och Kirkemelodi	145
<i>Liedgren, E.</i> : Förfäras ej du lilla hop	161
<i>Malmgren, A.</i> : J. G. Lotscher	17
<i>Peters, K.</i> : Bidrag till svenska mässans historia	49
— Tvenne liturgiskt-musikaliska handskrifter från reformationstiden	127
— Introitus	179
<i>Pontén, J.</i> : En orgelkurs i Leipzig	134
<i>Rosenquist, C. E.</i> : Den nya kyrkoorgelns dispositionsprinciper	1
— Orgelmusikens och orgelbyggeriets läge	49
— Om och av J. S. Bach	97
<i>Schedin, G.</i> : Engelska kyrkomusiker	I. 84; II. 105
<i>Wester, B.</i> : KSV:s orgelråd	26
— Orgelkonsten i Sverige	I. 65; II. 121
<i>Ahlén, W.</i> : Svensk orgelkonst 1934	20
— Nya motetter	168
Kyrkosångens Vänners årsredogörelse	58

RECENSIONER.

NYUTGIVNA BÖCKER.		Sid.
	Sid.	
<i>Cornell, H.</i> : Gotiken	91	<i>Rasmussen, S.</i> : Musikkens historie .. 138
<i>Fridner, A.</i> : Vägen och målet	93	<i>Rosendal, G.</i> : Palestrina och Schütz .. 94
<i>Helander, D.</i> : Vid nådens källa 41		<i>Rönnegård, S.</i> : Det heliga året
<i>Kunst der Welt</i>	176	<i>Schmid, T.</i> : Sveriges kristnande 91
<i>Källström</i> : Medeltida kyrksilver 140		<i>Sjöberg, Fr.</i> : Tiden och evigheten .. 94
<i>Lindstam, R.</i> : Kyrkor som försvunnit 140		<i>Thausing, A.</i> : Sångarrösten
<i>Matthäus, Fr.</i> : Rudolf Kock	141	Vår Herres Jesu Kristi lidande
<i>Mårtensson, T.</i> : Hälsingborgs slott .. 29		<i>Widding, S.</i> : Dansk Messe
		<i>Wiklunds</i> modulationstabell
		139

NYUTGIVNA MUSIKALIER.

	Sid.
	62
—»— Jubilate	62
<i>Lasso, O.</i> : Motetten	79
<i>Lundvik</i> : 2 andliga sånger	14
<i>Marx</i> : Variationen för die Orgel	61
<i>Nyvall, J.</i> : 10 hymner	139
<i>Olson, D.</i> : Sommarnattspålsalm	109
—»— Ande full av nåde	62
<i>Paulsson, C.</i> : Två folkvisor	78
<i>Prätorius, M.</i> : In natali domini	176
—»— I dödens band	78
<i>Raphael, G.</i> : Toccata	79
<i>Roman, J. H.</i> : Sonata a tre m. fl. ..	62
<i>Runbäck, A.</i> : Åra och Kommen och tillbedjen	78
—»— Öppna mig förståndets öga	78
—»— Välsignad Gud	78
<i>Schütz, H.</i> : Visst och sant det ordet är	159
<i>Sundblad, H.</i> : 2 folkvisor	14
<i>Stein</i> : Triosonate	30
Svenska tersetter	191
<i>Wikander, D.</i> : Trestämmig kör	

KORTARE MEDDELANDEN.

	Sid.	Sid.
Val	16, 32, 48, 64, 80, 112, 176, 192	32
Examina	16, 95, 137	142
Kyrkosångens Vänner: Centralkommit- tén	31, 58, 185	16, 95, 142
—»— Kretsarna	59, 64, 112, 143, 160	Kyrkokalender: Jan., mars, juni, sept.
Organist- och Kantorsföreningen	31	Koraldagar i Upsala
		189

Tidskrift för Kyrkomusik och Svenskt Gudstjänstliv

Redaktionens adress:
Bredgatan 14, Lund. Tel. 6 58.

Expeditionens adress: Svenska Kyrkans
Diakonistyrelsens Bokförlag, Stockholm 7.
Tel. 23 24 05.

Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli-aug.
utkommer ett nummer den 1 aug.
Prenumerationspris: å posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4:50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
reppning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bland annat:
Komminister *Augustinus Malmberg*, Stock-
holm: J. G. Lotscher. — Musikdirektör *Wal-
demar Ahlén*, Stockholm: Svensk orgelkonst
under år 1934. — Svante Sjöberg In Memo-
riam. — Intendent *Bengt Cnattingius*: Ru-
dolph Koch. — Fil. Lic. *B. Wester*, Stock-
holm: K. S. V:s orgelråd. — Recensioner.
— Sammanträden. — Meddelanden.

LIBRARIA

LÄSTMAKAREGATAN 30,
STOCKHOLM

ALTARSKRUD - MÄSSKRUD

nottryk
NORDISK NODÉTIK- OG TRYKKERI
SAMT LITOGRAFISK ETABLISSEMENT
3 GRUNDLAGT 1894
ST. KONGENS GADE 63.
KØBENHAVN
TELEFONER:
3304
13057

Telegr. Adr. Nodestikog, Köpenhamn

Anbefalles i Herrar Förläggares och
Kompositörers välvilliga åtanke vid
behov av nottryck i förstklassigt
utförande till billigaste pris ●

Mångårig leverantör till
Sveriges största förlag

Skicka oss Edert manuskript och
vi sända Eder omgående offert

J. G. Lotscher – en okänd musiker och kompositör.

Man söker förgäves i musiklexikon och andra uppslagsböcker efter någon uppgift om J. G. Lotscher, kompositören till den kända julhymnen: Åra vare Gud. Hans hymn finnes intagen i de flesta samlingar av julsånger. Den förekommer i samlingar av körverk t. ex. Hymnarium för Svenska Kyrkan, Dur och Moll m. fl. Den är även känd från den i flera upplagor utgångna sångsamlingen Sions Toner.

Kompositören till en sång, som är så allmänt spridd och känd, borde väl också vara känd. Men ingenstädes finnes, som sagt, någon enda uppgift om vem han är.

Efterföljande artikel är ett försök att teckna hans bild.

Johan Georg Lotscher var till börden stockholmare, född i Kungl. Hof församlingen i slutet av oktober 1733. Han döptes den 30 oktober, enligt dopboken till Johan Georgen. Fadern hette Jacob Lotzgesell och var anställd vid kungl. stallet. Namnet tyder på tysk härkomst. Hovstallets räkenskaper giva också vid handen, att Jacob Lotzgesell tillhörde den stab av stallbetjante, som kom med arvprinsen Fredrik av Hessen till Sverige 1714. Omkring 1720 trädde han i äktenskap med Anna Catharina Lidman. Med henne hade han tre söner, av vilka den äldste, Erik Vilhelm, blev perukmakare; den andre i ordningen, Jacob, gördelmakare och fader till hovpredikanten och kyrkoherden i Arnö i Uppland, Johan Jacob Lotscher. Den yngste sonen, Johan Georg, flyttade efter faderns år 1737 inträffade död jämte modern till Maria församling på Söder. Samtliga medlemmar av familjen antogo omkring 1750 namnet Lotscher.

Tidigt måste Johan Georg ha hängivit sig åt musiken, ty redan vid 17 års ålder sökte och erhöll han anställning som organist i Maria. Han hade flera medtävlare om platsen, Zellbell d. y., Gleichman och Dijkman. Vid omröstningen den 19 november 1750 inom fullmäktige, utsedda för organistvalet, tillföll 10 röster Lotscher. Närmast intill i röstetal (8 röster) kom Ferdinand Zellbell d. y., om vars skicklighet, man »fått ett och annat berättat». Namnet Zellbell var välkänt i Maria. Fadern hade en tid varit organist därstädes; han hade varit kontrollant under arbetet på den nya orgeln, som blev färdig 1738; han spelade för övrigt vid orgeln sin evning, eftersom den ordinarie organisten, den med tiden tämligen äventyrlige Ernst Johan Londicer, var sjuk. Men »som hr Lotscher således hade pluraliteten skulle han ock bliva organist här vid församlingen». Han efterträdde sålunda nyssnämnde Londicer, vilken blev av kyrkorådet avsatt från sin befattning.

Med iver gick den unge organisten till sitt kall. Företrädaren hade under några år misskött både sig själv och orgelverket. Lotscher såg snart och påpekade för kyrkorådet »nödvändigheten af Orgelwärckets inventering, stämning och omlagning, efter som det torde på åtskillige

ställen wara felacktigt.» Hans påpekanden behjärtades. Han fick själv i uppdrag, att mot en blygsam ersättning, göra vissa småreparationer.

Detta uppdrag blev, som vi skola se, endast en inledning till den serie orgelrestaureringar, som Lotscher under åren igångsatte. Han var under sin livstid bosatt inom fyra stockholmsförsamlingar, och i alla fyra är hans namn förbundet just med respektive församlingars orgelverks förbättrande.

Vid den stora våldeld, som övergick Maria församling den 19 juli 1759, brann kyrkan. Då förstördes orgeln i grund. Kyrkan var åter färdig 1763. Men något nytt orgelverk kom ej till stånd förrän 1778. När detsamma högtidligen invigdes i närvaro av konungen trakterades instrumentet av den kort förut valde organisten Olof Åhlström. Lotscher »hade afsagt sig ytterligare continuation af organistsysslan».

Den »olyckelige eldswådan» hade lagt 300 gårdar omkring kyrkan i aska. Även Lotschers hem hade brunnit ner. Han bosatte sig nu med sin moder i Katarina församling, där han 1770 såsom »en både hederlig och i musiqven wälförfaren samt inom församlingen wäl känd man» tillbjöds organistbefattningen. Han antog erbjudandet, mest därför, att han kände det som en skyldighet att göra det, därför att »han wid flere tilfällen blifwit på ett synnerligt sätt med Kyrkorådet och församlingens förtroende hedrad». Tidigare hade han nämligen »afslagit det tilbud honom af S:t Jacobi församling blifwit giordt, då OrganistSyslan där war ledig, och det af den grund at han icke behöfde den förtjenst som en sådan Sysla medförer.» Orgeln var vid Lotschers tillträde nyrestaurerad, och det på Lotschers eget initiativ. Vid den undersökning av orgeln han verkställt 1769 hade han funnit »åtskillige bristfälligheter, bestående förnämligast deruti, at träwäcket gistnat, samt piporna gått utur sine ställen.» Vid den snart nog följande restaureringen utövade han, enligt eget åtagande och utan krav på ersättning, kontrollantskapet. Kyrkorådet fann emellertid, när arbetet var färdigt, att han borde »ihogkommas med en gáfwa af Sexhundrade daler kopparmynt».

Med utgången av år 1774 frånträdde Lotscher organisttjänsten i Katarina. Hans borgerliga yrke, bankokommissariens, tog alltmer hans tid i anspråk. Men hans intresse för kyrkoorgeln försvann ingalunda.

Lotscher flyttade till S:ta Clara någon gång på 1780-talet. I maj 1792 gav han i ett skriftligt utlåtande sitt omdöme om orgeln där. Även i detta hade han välgrundad anledning, att klaga över ett försummat orgelverk. »S:te Clarae Kyrkas Orgelwärc är för det närwarande af damb så förqwaft, at ej hälften af detta stora wärc gör sin tilbörliga tjenst.

Uti detta widlöftiga Pip-wärc finnes ej en enda ren stämma; Ty dambet har gjort en del pipor aldeles tysta, den öfriga delen åter aldeles falska. — En skyndsam hjälp är således högst nödig om ej detta dyrbara Orgelwärc sluteligen skall råka uti ett ännu större förfall.»

Kyrkorådet slöt ofördröjligen kontrakt med orgelbyggaren Olof Schwan om verkets rengöring. När detta arbete var avslutat, anmodades Lotscher att avfatta en promemoria angående orgelverkets vidmakthållande.

Här i S:ta Clara erhöll Lotscher även ett annat uppdrag av ganska

intressant natur. När organisttjänsten var ledig 1797 anmälde sig som sökande till densamma även en ung notarie i Svea Hofrätt Erik Gabriel von Rosén. Lotscher anmodades att vara censor vid de prov v. Rosén skulle avlägga »af sin insigt och färdighet i Kyrko-Musik». Lotscher hörde honom spela vid trenne tillfällen och fann, »at notarien Rosén til nöjes exequerat de vid den allmänna Gudstjensten mest förekommande musikaliske Theser» och tillstyrkte hans antagande till organist. Han uttalade även den förmodan att v. Roséns »egen flit, skicklighet och medfödda Disposition för wettenskapen snart skulle tillskynda honom en önskelig förkofran, så wäl uti den Theoretiska som Praktiska utöfningen.» — Det är wäl troligt, att det var genom denna Lotschers rekommendation, som v. Rosén erhöil den sökta befattningen.

Lotscher och v. Rosén skulle ännu en gång sammanträffa så att säga å tjänsten vägnar. Det var i S:t Nicolai, där båda slagit sig ned wid tiden omkring sekelskiftet. I S:t Nicolai skulle en ny kyrkorådsledamot väljas, och man wille, inför en just då påtänkt reparation av orgeln. helst ha en, som kunde förstå sig på ett sådant instrument. Lotscher blev av någon föreslagen »såsom en god kännare af Orgelwärk och dess skötsel» samt enhälligt vald. I det i högtidliga ordalag avfattade kallelsebrevet till ledamotskapet av kyrkorådet gives Lotscher erkännandet att vara »en om kyrkans och församlingens gemensamma wäl och bästa nitisk man, hwilken wid flere tillfällen upmuntrande prof deraf ådagalagt.» Sedan beslut fattats om rensning av orgelverket, föll på Lotschers lott att å kyrkorådets vägnar med Schwan sluta kontrakt härom. Han själv skulle jämte församlingens organist, den nyssnämnde v. Rosén utöwa tillsynen öwer reparationsarbetet. Lotschers uttalande om v. Rosén wid kyrkorådets sammanträde i maj 1805 förtjänar att anföras. Lotscher yttrade om honom, att han »ej allenast täflar med alla andra uti orgelspelningen, utan jemwäl för sitt nöje skull winnlagt sig om kundskapen i sjelfwa Orgelbyggnaden och dess mechanicke, hwilken sidstnämde egenskap äfwen hos de bäste Spelare på Orgelwärk är ganska sällsynt.» Den förmodan Lotscher hade uttalat i S:ta Clara hade blivit verklighet. Som bekant tillwann sig v. Rosén erkännande som sin tids främste orgelspelare.

Allt detta intresse för musiken och för kyrkans ädla instrument motiverar hans inval i Musikaliska Akademien den 16 juli 1800. Den 15 november »emottogs han såsom Kongl. Academiens Ledamot och intog dess rum». Han blev nu av Musikaliska Akademien använd för olika uppdrag. Bland annat att granska och giva utlåtande om dispositionen till det nya orgelverket i Strängnäs 1800, warwid han företrädde en annan mening än Olof Ahlström, som uppgjort dispositionen, samt att år 1803 genomse en av lektor Segerstedt i Strängnäs skriven koralbok. Segerstedts åstundan war, att få »beledsaga sin tiltänkta Choralbok med Kongl. Academiens bifall och auctorisation.» Lotscher fann sig ej kunna tillstyrka, »innan arbetet är nått större fullkomlighet och Choralboken undergått en noggrannare pröfning och granskning.» Segerstedt tog tillbaka sin wördsamma anhållan, och hans psalmmelodier blewo ej utgivna.

Wid ett annat tillfälle, kort efter inwalet i akademien, fick Lotscher

jämte professor Palmstedt uppdraget, att »på Kongl. Academiens vägnar låta cancellisten i Kongl. KrigsCollegie Nils Sjöberg för sig spela prof samt bevis däröfver sedermera Kongl. Akademien meddela».

När Lotscher skrev sin julhymn, har jag ej kunnat utröna, ej heller om flera kompositioner än denna utgått ur hans hand. Ingen annan än denna är i varje fall känd. Men att Lotscher var en musikälskare, har med all tydlighet framgått av det föregående. Och att i det lotscherska hemmet musik odlades, därom kan den efterlämnade bouppteckningen på sitt vis giva vittnesbörd. Där omnämnes icke specificerade musikalier samt följande: »Musikaliska Instrumenter: 1 Clavecin, 1 Claver, 2 Violonceller, 2 små Violer, 1 Altviol». Om svärfadern, presidenten Fredenstierna, säges, att han författade andliga sånger. Man kan tillåta sig den gissningen, att Lotscher kan ha satt musik till någon eller några av dessa. Men detta är endast en gissning.

Lotscher befordrades år 1775 till bankokommissarie. Han antogs såsom e. o. 1752 efter att några månader ha tjänstgjort på prov. I banken blev han anlitad på olika poster, avancerade undan för undan och erhöll sin »Commissariefullmakt» den 18 maj 1775.

Kort efter denna utnämning ingick Lotscher äktenskap med Anna Antoinette Fredenstierna, dotter till presidenten i Svea Hovrätt Adam Fredenstierna. Bröllopet stod den 13 juni 1775 på Ekebyhovs sätesgård i Ekerö socken, hos brudens broder, hovrättsrådet Fredenstjerna. Äktenskapet blev barnlöst. Hustrun avled den 22 mars 1802. En månad senare upprättade Lotscher sitt testamente. I inledningen till detsamma slår emot en en doft av stilla fromhet. Man kan skönja det draget genom Loschers hela levnad. Man känner under det man letar samman de spridda bladen ur hans levnads historia, att man stiftar bekantskap med en ädel människa.

Lotscher avled den 21 oktober 1805. Sin kvarlåtenskap hade han skänkt bort till välgörande ändamål i S:t Nicolai församling.

Augustinus Malmberg.

Svensk orgelkonst under 1934.

Om svensk orgelkonst under 1934 i stort sett icke företer några större olikheter vid jämförelse med de närmast föregående åren, så kan å ett område av densamma, nämligen nyskapandet av orgelmusik för gudstjänstbruk, antecknas en avsevärt ökad livaktighet. Antalet verk, som enligt tillgängliga uppgifter föreligga i manuskript, uppgår till ej mindre än 28. (Motsvarande siffra i fjol var 2). Med avseende på formen anknyta de nya tonsättningarna i allmänhet till klassikerna (Pachelbel, Buxtehude och Bach), i enstaka fall till sentida mästare (Reger). Alla dessa nykompositioner stå väl ej konstnärligt sett på samma höga plan, men de röja genomgående en tydligt förnimbar strävan efter en objektiv, kyrkligt betonad stil. De ifrågakvarnande verken äro:

Gustaf Carlman: Partita över koralen »O Kriste, du som ljuset är.»
 Artur Joelsson: Partita över koralen »Dig skall min själ sitt offer bära»; Fantasi över koralen »O Gud, ditt rike ingen ser»; Vid gudstjänsten, 45 koralpreludier (utkomma inom kort på Diakonistyrelsens förlag).

Alb. Runbäck: »Ack jordens barn», orgelkoral; »Gör porten hög», orgelkoral; »Hjälp mig min Gud» (184), orgelkoral; »Jag går mot döden», koralbearb.; »Jag lyfter mina händer», koralbearb.

David Wikander: »En dalande dag», koral med variationer.

Under året utgivna svenska verk för orgel äro Daniel Olson: 40 koralförspel (Nord. musikförl.), Oskar Lindberg: Variationer över en gammal dalakoral (i distribution hos Elkan & Schildknecht) samt Tre orgelkoraler (Gehrmans förlag).

Bland anmälda noter och arbeten om orglar märkas: Godske, Nielsen, Hamburger, Laub, Wöldike m. fl.; Forspil til Salmemel. i Kirkestil (Hansen), Bangert, Jensen m. fl. 95: Forspil til Salmemelodier for Orgel uden Pedal (Boesen), H. Keller: Orgelvorspiele Alte Meister, Mattei: Froberger u. ausgewählte Orgelwerke (Bärenreiter), Mattei: Orgelmusik des 17 u. 18 Jahrhundert. (Bärenreiter), J. Pachelbel: Magnificatfugen für Orgel, utgivna av Max Seiffert, Organum, fjärde serien (Bärenreiter). F. Dietrich: Elf Orgelchoräle des 17 Jahrh. (Bärenreiter), Paul Schmets: Die Orgelregister, ihr Klang und Gebrauch (Reingold-Verlag), P. Schmets: Neuzeitlicher Orgelbau (Reingold), R. Weber: Die Orgel der Gabler u. Holzheu.

I syfte att tillgodose behovet av lämpliga postludier för högmässan förbereda Alb. Runbäck, Båstad, och W. Åhlén, Stockholm, utgivandet av en samling, bestående av såväl klassiska som nutida orgelkoraler. Om det planerade samlingsverket, som torde utkomma detta år, se vidare Tidsskrift f. kyrkomusik n:r 11 eller K. S. F. n:r 9—10.

Bland under året publicerade artiklar om orgeln märkas i *Tidskr. f. kyrkomusik*: C. Rosenquist: Den »nya» kyrkoorgeln, d:o Det »klangliga» materialet i den nya kyrkoorgeln; Gunhild Schedin: Silbermannsskolan i grevskapet Bayreuth, d:o De lübska kyrkoorglarna under medeltiden, d:o Ostpreussens största orgelverk; B. Wester: Gotiskt väsen och gotisk form i orgel, i *Svensk kyrkotidning*: N. G. Zettergren: Om orgeldispositioner. Liturgiskt orgelspel har berörts i tidningen K. S. F:s diskussion över ämnet: »Vad mena vi med kyrklig stil?» där värdefulla inlägg gjorts av bl. a. Daniel Olson och Alb. Runbäck. I detta sammanhang må också nämnas tidn. K. S. F:s musikpristävlan, vilken icke heller torde ha saknat betydelse när det gällt att sprida kännedom om den kyrkliga orgellitteraturen.

Orgelmusik har även under det gångna året exekverats i rikt mått. Vid de större eller mindre kyrkosångshögtider, som ägt rum å en mängd orter i landet, har sålunda stort utrymme beretts åt denna konst. Främst är då att nämna sommarens storstilade kyrkosångsdagar i Skara, varvid en dag av mötesprogrammet var anslagen åt orgeln. Förutom särskild orgelkonsert förekom vid denna »Orgelns dag» föredrag av W. Åhlén om Orgelns användning vid gudstjänsten, varpå följde diskussion. Dess-

utom hade tidigare under mötet utförts konsertant orgelmusik av Werner Ekström, Hugo Melin och Ivar Widéen.

Föredrag om Liturgiskt orgelspel eller liknande ämnen ha vidare hållits vid kyrkosångshögtider i Ljusdal av David Murgård i Ovansjö av Carl Rogberg, i Sigtuna av W. Åhlén samt vid kyrkomusikdag i Västerås av Herman Lindqvist. Den sistnämndes föredrag återfinnes i sammandraggen form i K. S. F. n:r 4. Rikligt inslag av orgelmusik förekom även vid lit.-musikaliska kursen i Katrineholm (med två konserter av resp. Gösta Westblad och W. Åhlén) samt vid Kyrkosångshögtiden i Borås (Werner Ekström).

Koralveckan i Båstad förtjänar ett särskilt omnämnande på grund dels av vad den bjöd ifråga om förnämlig orgelkonst, huvudsakligast koralbearbetningen, dels det enastående tillfälle deltagarna härvid hade både att lära känna olika orgeltyper och att anställa jämförelser mellan dessa. I Båstad med tillhörande annexkyrka stå nämligen inte mindre än 3 orglar till organistens förfogande, alla från olika tidsperioder. Till varje orgelstycke ordningen för »veckans» olika föranstaltningar upptog, förelåg organisten Alb. Runbäcks, i detalj utarbetade registrering. Dessutom upptog det tryckta »registreringshäftet» kortfattade notiser rörande de olika orglarnas ålder, disposition m. m. Betydelsen av en sådan »Einführung» ligger i öppen dag. Ur ren pedagogisk synpunkt torde dess värde knappast kunna överskattas.

Vidare är att anteckna Radiotjänsts talrika orgelkonserter. Sådana ha ägt rum i regel varje vecka och ha utsänts från olika kyrkor såväl i huvudstaden som ute i landet. Med tacksamhet må här antecknas det livliga intresse radioledningen alltjämt lägger i dagen också för orgelkonstens popularisering. Men månne inte dessa radiokonserter skulle kunna fylla en ännu större mission, om de förlades till en tid av dygnet, då folk hade litet mera krafter kvar att lyssna? Den sena timme, under vilken de nu med ytterst få undantag äga rum, kl. 10—11 e. m., måste ur nämnda synpunkt betraktas såsom synnerligen olämplig. Detta bekräftar också av en mängd radiolyssnares vittnesbörd.

Vad angår framförandet av orgelmusik i övrigt tillåter jag mig hänvisa till tidningen K. S. F:s spalt Körnotiser, som även uppta uppgifter rörande orgelmusiken ute i bygderna. Dessa notiser, evad de avse valet av orgelprogram, avspeglar en på det hela taget jämförelsevis hög kulturnivå.

Det i samband med orgelsektionens utökning tillsatta Orgelrådet har under sitt första verksamhetsår kunnat glädja sig åt kyrkoförsamlingarnas förtroende i mycket stor utsträckning. Orgelrådet, som består av Domkyrkoorganisten Henry Weman, Fil. lic. Bertil Wester och under-teknad, har sålunda haft att handlägga ett 50-tal ärenden, insända från skilda delar av landet. Bildandet av ett rådgivande organ i orgelbyggsfrågor har tydligen inte skett en dag för tidigt. Sin uppgift att stå församlingarna till tjänst har orgelrådet sökt förverkliga i enlighet med de principer, rådet angivit i det meddelande som i början av året utsänts till landets samtliga församlingar.

Orgelrådet har vidare avgivit yttrande rörande ett stort antal orgel-
ärenden, vilka kommit rådet tillhanda genom Riksantikvariern.

Under sin verksamhet har rådet självfallet blivit ställt inför åtskil-
liga problem. Ett ofta återkommande dylikt har varit utbyggandet av
gamla orglar i förening med pneumatisering av de gamla sleiflådorna.
Att detta problem visst icke är omöjligt att lösa, därpå ha icke minst
de danska orgelbyggarna givit övertygande bevis. Högeligen önskvärt
vore att våra svenska orgelbyggare i större utsträckning än vad som
är fallet ville draga lärdom av dessa sina danska kollegers resultat.
Studieresor i utlandet skulle utan tvivel nu liksom under våra Åker-
mans dagar i hög grad vara ägnade att vidga blicken hos våra orgelbyg-
gare, ytterligare fördjupa deras kunnande och därigenom göra svenskt
orgelbyggeri ännu mera konkurrensdugligt.

Vad rådets verksamhet i övrigt beträffar hänvisas till sekreterarens
årsredogörelse.

Bland nyuppförda orglar märkes orgeln i Lunds domkyrka, ett verk
på 101 stämmor, fördelade på 4 man. o. ped.; verket är byggt av Marcus-
sen & Son.

Å alla orgelkonstens områden kunna vi således konstatera en livlig
utveckling. Det mest glädjande häri är en tydligt förnimbar tendens till
att göra orgelkonsten mera ägnad att motsvara sin höga uppgift. Kan-
ske förmärkes denna tendens tydligast i den liturgiskt betonade orgellit-
teratur, som börjar växa fram i vårt land. Kraven på saklighet och för-
djupning äro av allt att döma alltför påtagliga och äkta för att, såsom
dessvärre ibland sker, strävandena skulle kunna avfärdas såsom uttryck
för en modenyeck. Framtiden skall förvisso ge ytterligare belägg för rik-
tigheten av detta påstående.

Waldemar Ahlén.

Svante Sjöberg In Memoriam.

*Den 18 januari 1935 slutade musikdirektören Svante Sjöberg sin
levnad.*

*In till det sista, om än under de sista åren kvald och hindrad av
ohälsa, var han en outtröttlig tjänare i musikens, enkannerligen kyrko-
musikens, tjänst.*

*Under sistlidna år har denna Tidskrift, som sedan sin tillblivelse haft
hans namn bland de medverkandes på första sidan, ingående behandlat
hans verk och hans personliga insats.*

*Till detta må här endast fogas en sista hälsning och ett vördnadsfullt
tack för hans förblivande gärning.*

Arihur Adell.

Rudolf Koch.

För snart ett år sedan slutade professor Rudolf Koch sina dagar i Offenbach. Vänner av svensk kyrkokonst behöva taga tillfället i akt för att vid minnet av den bortgångne ställa tankarna på vår inhemska produktion av det slag, som Koch utövade, för att därav draga några slutsatser.

Koch, som var född i Nürnberg 1876, började som ciselör men kom tidigt att sysselsätta sig med skrifttyper. Han knöts snart till den Klingsporska tryckerifirman i Offenbach och blev en föregångsman med sina nya bokstavstyper både för antikva och den gamla tyska stilen. I denna egenskap blev han 1908 lärare i konsthantverksskolan i samma stad. Kochs både skrifttyper och texter ha något förändligt över sig. Bokstävernans inbördes samband och storleksförhållande ge texten nästan en slags bildverkan, som man skulle kunna uttrycka så, att orden möta ögat nästan som de själva talade. Slutstadiet i mästarens verksamhet på detta område är hans bibeltryck — ett genomgående drag i Kochs produktion är nämligen hans ständigt återkommande begär att tjäna kyrkan. Han började sålunda med Markus-evangeliet (1923), men lyckades kanske bäst i en upplaga av de fyra evangelierna och de apostoliska skrifterna (1926 och 1930). En jämförelse med vår sista svenska kyrkbibel skulle vara lärorik, men vi avstå helst!

När Koch från sina skriftarbeten vände sig till kyrkoprydnader, hade han alltså tankarna i tankarna. Sålunda har han skapat en egenartad form av den textila prydnaden i stora textbonader, en monumental form för skrift. För att utföra dessa övervakade konstnären själv i sin verkstad färgning av yllegarnet, spinning och vävning, sedan hans medarbetare först fått gå i lära hos bönderna i Siebenbürgen. Utförandet skedde mest i broderi på vävd eller helt broderad botten. Det tekniska förfarandet vittnar om Kochs förståelse för hantverkets betydelse, ett genomgående drag i hans produktion vare sig det gäller skrift, textilier eller metallarbeten. Tyvärr kan jag icke genom självsyn bedöma verkan av dessa textbonader. Avbildningar ge naturligtvis ingen rättvisa åt dessa prydnader, som dock borde kunna få efterföljd även i Sverige, ehuru vår kyrkliga textilkonst synes mera traditionalistisk och bunden vid bildverkan. I samband med Kochs textilarbeten må också nämnas hans »Christliche Symbole», som tidigare anmälts i denna tidskrift. Dess mottagande i Tyskland visar att den fyller ett mycket stort behov.

Som tryckare har Koch också arbetat både med förbättring av nottryck och med skapande av stora kartor. I sina nottryck utgår han från en utpräglad hantverksform och begagnar röda notlinjer, mot vilka de svarta figurerna tydligt avteckna sig. Två stora konstnärliga vägghäpningar ha utgått från hans flitiga verkstad. Den ena, en Tysklands-karta, känner jag blott genom detaljproduktioner, som vittna om en delvis ganska pastischartad torrhet. Livligare och intressantare synes mig hans Palestina-karta, som utkommit på Bärenreiters förlag i Kassel. Kartan, som ger en klar topografisk bild av det heliga landet, är försedd med minia-

tyrmässiga, men klart och tydligt komponerade bilder ur Jesu liv till ett antal av 106 stycken. Starkt framhävda äro de två huvudbilderna: Jerusalems och Genesarets sjö med sina huvudscener. Bildframställningen höjer sig här till stundom hög konstnärlig nivå, och kartan äger dessutom en starkt dekorativ helhetsverkan.

Har Rudolp Koch sålunda gjort bestående insatser på det topografiska och textila området har han dock i mitt tycke sin största betydelse som skapare av kyrkliga metallarbeten.¹ Även här är Koch i främsta rummet hantverkare. Hans klart uttalade fordran på att endast hantverkets ädla alster — icke industriprodukter — få göra tjänst på altarbordet behöver tyvärr ännu i våra dagars Sverige ständigt upprepas. En jämförelse med den svenska tillverkningen på detta område utfaller också så avgjort till den tyska produktionens fördel, att en svensk måste gripas nära nog av förtvivlan. Huru länge skall man få lida de sjuarmade ljusstakarna av dussintyp eller maskingjorda mässingsstakar för att inte tala om blomvaser av kristall o. d. på altarbordet? Är verkligen icke tiden mogen för en renässans på detta område? Vi kunna berömma oss av en blomstrande textilkonst, som i vissa avseenden är förebildande för andra länder. Men vi tåla fortfarande de simplaste gottköpsvaror som prydnadspjäser på Herrens bord. Vår inhemska guldsmedskonst börjar nu uppleva en renässans, och enstaka pjäser i modern stil ha levererats till kyrkor från bl. a. Guldsmedsaktiebolaget i Stockholm. Dessa föremål ha ådagalagt, att den nya formen, som föredrager rena, lugna ytor och en sparsam dekor, mycket väl lämpar sig för bruk i kyrkans tjänst.

Koch var heller icke rädd för modern form. Hans ljusredskap ha en renodlad funktionell karaktär och med en klart övertygande uppbyggnad och ädelhet i proportionerna. Han begagnar med förkärlek svart ebenholtz som verkningsfull kontrast mot den blanka silverytan. Hans allra bästa verk äro krucifixen. Det är påfallande, huru ofta han låter endast korset verka, vare sig det är gjort i ebenholtz med några få silverprydnader eller av metall med text eller emblem. Ett viktigt element blir då oftast foten. Våra vanliga krucifix bli i regel banala genom en dålig Kristusbild. Därför: hellre ingen bild alls. I sina altarkärl söker han sig gärna tillbaka till gamla, ofta romanska former. Här är han kanske icke fullt så lycklig som i krucifixen, som i mitt tycke höra till det vackraste i kyrkligt konsthantverk, som någonsin skapats i kristenheten.

¹ Förf. står i tacksamhetsskuld till d:r Fr. Buchholtz, Dessau, för värdefulla upplysningar och för fotografier av Kochs förnämsta arbeten.

Bengt Cnattingius.

K. S. V:s orgelråd

(Från dess första arbetsår 1934—1935.)

De äldre orgelstämmornas musikaliska värde har under de senaste åren blivit en allt mer aktuell fråga inom orgelkonsten. De gamla orglarna, som finnas i våra kyrkor ha också därmed blivit aktuella ej blott ur kulturhistoriskt intresse utan även musikaliskt. Därom vittna alla de förfrågningar från landsbygden, som influtit till orgelrådet angående en lämplig restaurering av dessa orglar.

I samband med varje förändring som en kyrka är ämnad att undergå, underställs ärendet Riksantikvariern och för dess godkännande. Detta gäller såväl kyrkobyggnaden i dess helhet som dess inventarier. Vad orgelverket som kyrkligt inventarium beträffar, har denna kontrollerande verksamhet i övertvägande grad stannat kring orgelfasaden. Under de sista fem åren har emellertid ett märkbart kulturhistoriskt intresse vaknat för orgelverket som instrument, ett förhållande, som sedermera förenat sig i kyrkomusikaliska spörsmål, nämligen det stegrade intresset för kyrkomusik och de därur spontant framväxande fordringarna på en kyrkomusikalisk stil. Vägen har därmed också jämnats för klar och omedelbar piporgelton. Jag ber få understryka ordet piporgelton, enär det i modernt orgelbyggeri ofta blivit alltför vanligt med en så känslig och elegant intonationskonst att piporna i sig själva visserligen var för sig på intonationsbordet tjusa med alltför mild ljuvlighet, men i sammanställningen inom orgeldispositionen ej förmå hävda sin instrumentalt självständiga pipton och ge i stället en icke olika karaktär av orgelharmoniumton. Ur intonationssynpunkt fyller faktiskt den gamla orgelklangen bättre kraven på orgels egen pipton.

Orgelrådet står i ständig kontakt med riksantikvariern. Alla de ärenden från kyrkorna, som medtagit orgelfrågor har riksantikvariern därför översänt till orgelrådet, vilket därigenom kan sägas ha blivit ett riksantikvariern rådgivande utskott. Ett synnerligen givande och intressant samarbete mellan vetenskapliga och praktiska orgelproblem ha därmed blivit följden.

Mången kan måhända ha anledning förmoda att detta orgelråd påtagit sig sådana ideellt inriktade uppgifter, som säkerligen i många fall kunna stöta på stora svårigheter, då det gäller att omsätta dem i praktiken.

I förgrunden komma då ekonomiska och orgeltekniska problem. För att börja med de senare, så har orgelrådet av sin hitintillsvarande verksamhet erfarit, att svårigheten att pneumatisera en gammal orgel icke är oöverbärlig. Inom nutida orgelbyggeri torde det väl vara tillräckligt känt vilka företräden, som slejflådan ur instrumental synpunkt äger framför pneumatiska väderlådor. Därför bygges också nu mycket ofta reläer till spelventilerna i slejflådan och dragbälgar till lådans registerslejfer i förening med ett modernt spelbord. Då en gammal orgel skall undergå en sådan omdaning, måste arbetet ske med mycken precision och experimentell noggrannhet. Ett sådant orgelbygge fordrar sin

man, men sådana orgelmästare, instrumentmakare, finnas numera flera att rekommendera.

Hur ställer det sig då med den ekonomiska lösningen av dessa problem. I de fall då gamla orgelverk befunnits i ett sådant skick, att deras fortsatta bruk i gudstjänstlivet varit önskvärt, har förslag väckts av orgelrådet om pneumatisering av den gamla orgeln i fråga. Under-tecknad har bl. a. företagit åtskilliga undersökningar i samband med äldre orgelverks ombyggnad. Då ett större orgelverk på två manualer och självständig pedal skulle restaureras med nya pneumatiska väderlådor, samt en och annan ny stämma, men för övrigt med användning av det gamla pipverket samt helt pneumatisk speltraktur till modernt pneumatiskt spelbord, innebärande en så gott som fullständig förnyelse av gamla orgeln, blev dock bibehållandet av den gamla orgelns väderlådor och pipverk pneumatiserade till nytt spelbord jämte tillbyggnad av ett par nya stämmor, billigare än att göra sig av med denna gamla goda orgel av kyrkligt karakteriserad piporgelton, vilket fallet givetvis blivit, då de gamla stämmorna avsedda för slejflådor, måste omintoneras för pneumatiska lådor. Härvidlag torde det vara ganska självklart, att valet verkligen föll på pneumatisering av den gamla orgeln, som både gagnar ekonomien och orgelsaken.

I en annan kyrka var en äldre orgel av mindre mått bestämd att rymma fältet för en ny. Sedan undersökning av verket på begäran av församlingen föranstaltats av orgelrådet visade det sig visserligen att orgeln ej kunde räknas till någon mästareorgel men ändock hade sin tilltalande kyrkliga personliga ton, och att orgelverkets prydliga bestånd också gjorde en betänksam mot att utan vidare föreslå en kassering av orgeln. Att låta bygga en helt ny liten tvåmanualig orgel med självständig pedal, skulle ställa sig billigare än att pneumatisera den gamla orgeln, ett manualverk om c:a 5—6 stämmor med bihängd pedal, inbegripet tillbyggnad av en ny manual II på minst tre stämmor samt självständig pedal med en stämma. Man skulle ha all anledning att misstänka, att det i ett sådant fall icke skulle ha blivit tal om något annat än att bygga ny orgel. Det utspann sig emellertid en längre diskussion om den gamla orgelns öde, och sedan man besinnat, att det ändock fanns ett kyrkligt värde i orgeln ej blott som instrument utan även i miljön till det intima, sköna medeltida kyrkorummet, beslöts enhälligt, att den gamla orgeln skulle pneumatiseras och tillbyggas, trots att denna åtgärd innebar en merkostnad för församlingen av inemot 1,000:— kronor.

I de flesta fall antager församlingen av naturliga skäl de billigaste anbuden på orgelrestaureringens förslag. Det må emellertid framhållas att sådana låga anbud ej alltid garantera den bästa lösningen av orgel-frågan. Det ekonomiskt politiska schackspelet orgelbyggena emellan ha alltför länge fått vara rådande, då det gällt orgelbyggen. Församlingarna ha sannerligen i ej så få fall stått maktlösa inför avgörandet, vad som ur orgelsakssynpunkt varit det bästa att göra. Ha tillräckliga medel ej funnits i närvarande stund, så hade säkerligen ett dröjsmål ej skadat, utan att intresset och orgelrestaureringsproblemet aktualitet skadats eller avskrivning av frågan behövt komma i fråga.

Bland det 60-tal ärenden, som under det gångna arbetsåret behandlats, ha alla ej utgjort ombyggnader av gamla orglar, utan ett stort antal dispositioner till nya orgelverk ha också upprättats.

Som avslutning på min framställning om orgelrådets verksamhet ber jag få lägga en jämförelse mellan den genomsnittsdisposition till orgelverk, som lämnats av orgelrådet, jämförd med de orgeldispositioner, som under senare år varit de mest brukliga. Jämförelsen gäller då medelstora, tvåmanualiga orglar med självständig pedal.

Den nedanstående dispositionen gäller en sådan disposition som uppställt för ett helt nytt orgelverk. Jag ber emellertid samtidigt få påpeka, att orgelrådet i många fall, lämnat dispositionsförslag till äldre orglars utbyggnad, då naturligtvis hänsyn måst tagas till de stämmor, som redan funnits och av en eller annan orsak måst brukas i fortsättningen.

Den orgeldisposition, som haft företräde under de senare årtiondena för en medelstor orgel, tvåmanualig med självständig pedal:

Man. I.
Borduna 16'.
Principal 8'.
Gamba 8'.
Dolce 8'.
Fl. harmon. 8'.
Oktava 4'.
Trumpet 8'.

Man. II.
Violinprincipal 8'.
Rörflöjt 8'.
Salcional 8'.
Voix celeste 8'.
Violin 4'.
Eufon 8'.

Pedal. Subbas 16'.
Violoncell 8'.
(transmitterad från Gamba 8'.)

Den orgeldisposition, som orgelrådet sökt verka för, en *genomsnittsdisposition*:

Man. I.
Kvintadena 16'.
Principal 8'.
Gedackt 8'.
Oktava 4'.
Spetsflöjt 4'.
Oktava 2'.
Mixtur 4 kor.
Corno 8'.

Man. II.
Flöjtprincipal 8'.
Rörflöjt 8'.
Gemshorn 4'.
Nasard 2 2/3'.
Blockflöjt 2'.
Ters 1 3/5'.
Krumhorn 8'.

Pedal.
Subbas 16'.
Oktava 8'.
Nachthorn 4'.

Bertil Wester.
Fil. lic.

Recensioner.

Kyrkokonst.

Torsten Mårtensson: Hälsingborgs slott, ak. avh., Hälsingborg 1934.

Intendenten vid Hälsingborgs museum, Torsten Mårtensson, publicerade förra året sina omfattande undersökningar av Hälsingborgs kärna och dess närmaste område. I detta sammanhang behöver anmälaren icke dröja vid det mönstergillt utförda arbetet, både med den arkeologiska undersökningen och den intressanta framställningen utan blott vid ett mindre avsnitt av boken behandlande S. Mikaelss kapell.

Utgrävningen blottade rester av grunderna till en tornbyggnad med bredvidliggande halvcirkelformig mindre byggnad. Förf. är otvivelaktigt på rätt väg när han bestämmer dessa grunder som en rundkyrka med kor. Därmed kommer han in på den ännu ej slutdiskuterade frågan om de nordiska rundkyrkornas härstamning. Mårtensson uppvisar, att rundkyrkan varit borgens kapell, som ingått i befästningssystemet. Byggnaden kan dateras till 1100-talets mitt och är sålunda samtidig med de flesta sydsandinaviska rundkyrkor. En märklig likhet med ärkebiskop Eskils Sjöborg på Själland blir då uppenbar. Samme prelat har starkt medverkat vid uppförandet av de talrika rundkyrkorna på Bornholm, vilka byggts för försvaret mot vunderna och kanske även för att säkra besittningarna på ön gentemot konungen. Dessa rundkyrkor äro sålunda byggda med tanke på försvar och de kunna betraktas som en enstaka byggnad lösbruten ur ett större komplex, borgen. Liksom i borgtornen äro de övre våningarna — eller vanligen kanske den övre våningen — avsedda för bostadsändamål åtminstone under ofredstider. Mårtenssons klarläggande av att ett torn invid Kärnan varit en rundkyrka medför nu en ganska säker utgångspunkt för studiet av denna

intressanta grupp av romanska kyrkor. I Sverige är den som bekant vanlig endast vid Östersjökusten från Kalmartrakten till Stockholm. Den har sin motsvarighet i de runda torn, som restes av Knut Eriksson vid 1100-talets slut som försvarsanordningar på betydelsefulla platser: Kalmar, Stegeborg och Stockholm. Ett noggrant topografiskt studium skall säkerligen ge till resultat, att rundkyrkorna från 1100-talet äro led i ett befästningssystem, avsett att skydda betydelsefulla inland mot esternas och vundernas vilda härjningar på kusten. *Bengt Cnattingius.*

Tonbildning.

Albrecht Thausing: Sångarrösten. Till svenska av sångpedagogen Enar Aquilon. Nord. Musikf. Pris inb. kr. 4:50.

Dr. phil. Thausing har givit ut ett sångpedagogiskt arbete, Sångarrösten. De anvisningar han ger sångarna förefalla trovärdiga och förnuftiga, men det fordras personlig kontakt med läraren eller någon av hans elever för att till fullo kunna bedöma hans förmåga att fullända sångarrösten. Lämpligheten av att giva ut böcker om tonbildning kan alltså ifrågasättas. Föreliggande arbete är emellertid mycket värdefullt som anatomisk lärobok. Man bör även vara författaren tacksam för hans värdefulla råd om barnrösten. Barn böra vänjas vid att sjunga redan i femårsåldern, och de skola då sjunga i det höga läge (2- och 3-strukna oktaverna), som är så naturligt för dem. De kunna gärna sjunga starkt, men allt skrik måste beivras. — Bokens sista kapitel handlar om rösthälsans inverkan på kroppshälsan. Thausing berättar här, hur han i samarbete med läkare botat astma och lungtuberkulos genom att undervisa patienter på sanatorier och sjukhus i tonbildning. Han hävdar att en frisk sångröst absolut hör samman med en frisk kropp. *I. J.*

Körverk för växlande besättning.

J. L. Emborg: Noget at synge og spille.

For skole og hjem (ogsaa for korforeninger og kirkekor). Wilhelm Hansen, København. 5 häften å 2:50.

Den danske tonsättaren J. L. Emborg har givit ut en körsamling, som han kallar »Noget at synge og spille», en i sanning anspråkslös titel på ett så gediget verk. Det består av fem häften, av vilka de båda första varit tillgängliga för anmälaren. Häfte I innehåller 16 motetter för 2, 3 och 4 stämmor med växlande besättningar. Innehåll och form äro i samtliga kompositioner synnerligen gedigna, även om kompositören gör sig skyldig till sådana »fel» som oktavparallell och stigande septima. — Motetterna äro mestadels koralbearbetningar, och cantus firmus har hämtats ur Thomas Laubs kända verk »Dansk Kirkesang». Texterna äro från den danska psalmboken eller psaltaren. De äro först och främst avsedda för skolbruk, och mottot är: alla skola vara med. Kompositören har tänkt sig, att de mera försigkomna eleverna skola sjunga den flerstämmiga sättningen och de övriga unisont efter koralboken. Motetterna kunna även utföras instrumentalt. Barocktidens sed att utföra en psalm med växlande besättning för varje vers har tydligen varit kompositörens förebild. — Endast en av de koraler, som förekomma, återfinnes i den svenska koralboken. Därför kunna motetterna icke användas i våra skolor och kyrkor. Men idén bör tagas upp och anpassas efter svenska förhållanden.

Häfte II innehåller kanons, folkvisor och originalkompositioner för växlande stämbesättningar. Även här lämnas anvisning för instrumentalt utförande, t. ex. med blockflöjt, mandolin m. fl. I. J.

För skolbruk.

Folke- og Skolemusik. I, 1 aug. 1934. Wilhelm Hansen, København.
Folke- og Skolemusik heter en dansk

tidskrift, vars innehåll utgöres av »en samling av musik til brug for skoler, seminarier, højskoler, korforeninger, folkemusikskoler o. l. . . musik for vekslende besætninger, dog således at vokalmusikken såvel med som uden instrumenter vidtager en hovedplads.» En årgång börjar 1 aug. och omfattar tio häften. Kompositionerna, som inflyta, utväljas av en kommitté på 18 personer. Som ordförande fungerar den nu nedlagda Palestrinakörens geniale dirigent, sånginspektör Mogens Wöldike. Enligt anmälan till första årgången aug. 1934, skall tidskriften innehålla »god musik fra alle tider, i alle stilarter og for alle besætninger.» Särskild vikt skall läggas vid att skaffa goda danska texter till utländska körverk. Planen för första årgången upptar verk av Hassler, Händel, några moderna danska mästare m. fl. Tidskriften finns inte bara som hel årgång till ett pris av 10 kr., utan alla kompositioner, som förekomma, finnas dessutom i särtryck till ett pris av 10 öre pr trycksida. På så vis »sættes enhver musikdyrkende sammenslutning i stand til at for en billig penge danne sig et nodebibliotek, der er sammansatt med udelukkende hensyntagen til vedkommende forenings musikalske behov.» En kör prenumererar således på tidskriften, dirigenten utväljer lämpliga kompositioner, rekvirerar dessa, och sen har varje körmedlem ett helt partitur, där varje stämma har eget notsystem. Envar körledare vet, vilken fördel detta innebär. — Första häftet innehåller a capella-körer för olika stämbesättningar av Thorvald Aagaard. Bland dessa må särskilt framhållas »Asken Ygdrasil». Den genomimiterade saken skildrar särdeles väl vad »Nornerne synger». — Vi önska att med det snaraste få en svensk motsvarighet till tidskriften. I. J.

Damkör.

Svenska Tersetter för damkör eller soloröster. Nord. Musikf. Kr. 3:25.

Det är synnerligen svårt för en damkör att komma ur de gamla hjulspåren vid val av repertoar. En del värdefulla verk finnas ju att tillgå men för de damköror, som vilja stifta bekantskap med samtida kompositörer, är vägen så gott som stängd. Samlingen Svenska Tersetter är därför mycket välkommen. Utgivaren är emellertid väl optimistisk, då han säger, att tersetterna torde kunna sjungas både i skola och hem, konsertsal och radio. De damköror i vårt land, som kunna sjunga t. ex. Källan av de Frumerie och Melodi av Wikander äro lätt räknade. Dessa kompositioner ställa synnerligen stora krav på exekutörernas intonationsförmåga, och pianoackompagnemangen fordra i båda

fallen en rutinerad pianist. De stå eller falla med utförandet. Det skulle därför vara till stor fördel för våra damköror, om förlaget ville giva ut tersetterna i särtryck. — Eklöfs älskliga Sommarpsalm är särskilt lämplig för skolbruk. Varken Haquinus' fina musikaliska teckning Springkorn, Pergaments Vårvisa, vars musik fullständigt återspeglar textens »vaccker, vek och skär» eller Rangströms käcka Husarvisa erbjuda några större svårigheter. Hilding Rosenberg bidrager med två köror ur musiken till Medea, båda typiska för sin upphovsman. En vårvintervisa av Pergament, Jungfru Mariæ vaggvisa av Rangström och För sent av Wikander komplettera samlingen. I. J.

Sammanträden.

Kyrkosångens Vänners centralkommitté hade sitt årsmöte i Stockholm d. 7 januari.

Styrelsen, bestående av H. H. Biskopen G. Aulén (ordf.), kyrkoherde F. M. Allard (v. ordf. och kassör), ständige adjunkten Gab. Grefberg (sekr. och bibliotekarie) omvaldes. Centralkommittén uttalade sig för, att styrelsen borde utökas till 5 personer för att därmed stärka dess ställning och sakkunskap inför frågor, som kunna tänkas remitteras till utlåtande från Kungl. Maj:t och som kunna ha avgörande betydelse för hithörande frågors lösning. Ärendet skulle remitteras till kretsarna. Väckt förslag om sammanslagning av K. S. V. och K. S. F. avslogs med motivering bl. a. därav, att K. S. V. alltså har ärenden, som ligga utanför K. S. F:s speciella områden.

Att förhandla med samarbetskommittén i frågor som röra K. S. V. vid stundande kyrkosångshögtid utsågos herrar ordf. Andrén och Weman. Efter kyrkoherden F. M. Allard, som av sagt sig uppdraget, utsågs komminister Cederbom att bliva ordf. i koralsektionen. Beslöt ingå till A.-B. Radiotjänst med vissa önskemål ifråga om orgelkonserter, kyrkomusikpro-

gram, gramfonspel vid radiomorgonbönerna m. m. Avgavs intressanta och innehållsrika rapporter från orgelrådet samt sektionerna för församlingssång och kyrkans skrud och prydnings. Beslöt i samband med nästa årssammanträde anordna ett koralmöte. Föredrogs räkenskaper för 1934. Behållningen till 1935 kronor 296:11.

På kvällen var musikgudstjänst anordnad i S:t Jacobs kyrka med följande te-supé i församlingssalen. *Gabriel Grefberg.*

Centralstyrelsen för Sveriges allmänna organist- och kantorsförening

har hållit sammanträde på Musikaliska akademien i Stockholm. Till ledamöter i Centralstyrelsen för tiden 1935—1937 omvaldes Svante Sjöberg, Karlskrona, Cyrus Granér, Stockholm, Otto Björstedt, Möln-dal, Carl Brodin, Smedjebacken, Olof Söderlund, Arvika, David Ahlén, Stockholm, och K. J. Ulander, Ramsele. Till ordförande omvaldes Svante Sjöberg och till viceordförande Cyrus Granér. Till sekreterare nyvaldes David Ahlén och till kassör omvaldes Otto Björstedt. Till ledamöter i arbetsutskottet utsågos Svante

Sjöberg, Cyrus Granér och David Ahlén med Carl Brodin som ersättare. Centralstyrelsen beslöt att till hedersledamot av föreningen kalla organisten i Dresden Kirchenmusikdirector Bernhard Pfannstiehl, som erkännande av hans förtjänster om svensk orgelmusik.

Styrelsen beslöt att utarbeta förslag till firande av 250-årsminnet av Johann Sebastian Bachs födelse. Jubileet, som inträffar den 21 mars, skulle högtidliggöras genom anordnande av vespergudstjänster, musikgudstjänster, konserter och föredrag, varvid orgel- och körmusik av mästaren skulle utföras. Det uppdrogs åt professor Otto Olsson och musikdirektör David Ahlén att lämna anvisning på litteratur, som borde kunna komma till användning.

Sveriges Kyrkosångsförbunds Centralråd sammanträdde den 8 januari.

Till ordf. omvaldes kyrkoherde F. M. Allard, Ringås, och till sekr. kantor Rolf Forssman, Bettna. Till v. ordf.-kassaförvaltare efter dir. Colleen, som bestämt undangett sig återval, utsågs musikdir. David Ahlén, Stockholm. Till red. av tidningen Kyrkosångsförbundet för perioden 1935—1936 omvaldes pastor Ingvar Sahlin. Ansvarsfrihet beviljades kassaförvaltaren för 1934 års räkenskaper.

Sedan ordf. meddelat samarbetskommitténs förslag angående ansökan om lotterimedel för åren 1936—38 beslöt C. R. till samarbetskommittén hemställa, att 10,000 kr. skulle i händelse av K. M:s bifall reserveras Sveriges kyrkosångsförbund eller att i varje fall proportionen 10 : 7 : 7 skulle tillämpas vid fördelningen av erhållet anslag mellan kyrkosångsförbundet och de två övriga organisationerna. — Från organistföreningens centralstyrelse och från Svenska Musiklärarsällskapet hade inkommit förfrågningar om möjligheten för resp. organisationer att för sina angelägenheter få visst utrymme upplåtet i tidn. Kyrkosångsförbundet, som alltså därigenom skulle bli nämnda föreningars officiella organ. Centralrådet hade intet att erinra mot förslaget.

Då planerna på att till Lund förlägga 1936 års riksmöte på grund av organisatoriska svårigheter måst uppgivas, beslöt Centralrådet mottaga inbjudan från Västerås att i denna stad fira nämnda kyrkosångshögtid. Angående programmet, vars närmare utformande uppdrogs åt musikdir. Herman Lindqvist, uttalades, att Bachs Johannespassion skulle bli huvudnumret. — Västergötlands körförbunds anhållan om bidrag till en dirigentkurs hänsköts med tillstyrkan till samarbetskommittén.

Sekr.

Meddelanden.

Val. Till organist och kantor i Vinslöf och Näslinge, Lunds st. har valts musikdirektör Thorsten Kjellberg, Motala; i Snöstorp H. Löwenadler, Stålm; i Mölnådal, Gösta Magnusson, Håslöf. Till innehavare av förenade tjänster ha valts: I Getinge, Hall. Arne Andreas, Halfstad; i Habo, Skb. Karl-Axel Danielsson, därst.; i Medåker, Västm. S. Larsson; i Näs, Skara S. M. Larsson, Ulricehamn; i Kållared, Gbg G. Alander; i Nye, Jönk. Eric Norgren; i Älmhult, Krb., Karl E. Hellström. Till vik. klockare, organist och kantor i Mjölby har förordnats musikdir. H. Sandahl i Strömstad.

Rättelser till uppsatsen »Psalmodi» i föregående nummer:

Sid. 12 Venitetonernas tenorer. Tonart: I, II, IV¹ o. s. v., bör vara: II, III, IV¹ o. s. v. Sid. 12 rad 34 står: regelbunden, bör vara: oregelbunden. Sid. 13 rad 1 står: Det finns invitatorier och veniten i alla tonarter, bör vara: Det finns antifoner och responsorier i alla tonarter. Sid. 13 rad 3 inskjutes efter fixerades,¹ följande satser: Men så var icke fallet då venitetonerna normerades, annars hade man komponerat dylika i alla tonarter. De fyra sinsemellan olika formler, som räknas till ton. IV, förklaras då av sig själva. Stycket »De melodier, som härstamma . . . a är tonartens dominant.» sid. 13 bör stå omedelbart efter det korta responsoriet sid. 10.

16.2.1935.

Herman Nordfors & Co. PIPORGELFABRIK LIDKÖPING

Tel. Kontoret 145. Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Moderniseringar, insättning av elektrisk bältdrift och stämningar utföras omsorgsfullt. Finaste intyg från framstående musici. Dispositions- och kostnadsförslag på begäran omgående gratis.

EVANGELISK TIDEGÅRD

UTGIVEN AV

ARTHUR ADELL OCH KNUT PETERS

För passionstiden:

N:r 5. Vid vesper. 25 öre.
 » 1 k. Vid completorium. 25 öre.
 (Ny. Texten såsom vid fredagens completorium i veckans tideböner.)

För påsktiden:

N:r 6 a. Vid vesper (eller laudes). 25 öre.
 » 6 b. Vid completorium. 25 öre.

För Kristi himmelsfärdsdag:

N:r 7. Vid matutin. 60 öre.
 N:r 6 b. Vid completorium. 25 öre.

C. W. K. GLEERUP, Lund.

Förenade klockare-, organist- och folkskolläraretjänsten

i Hardemo församl., Örebro l., är till ansökan ledig. Tillträde 1 juli 1935. Slöjd- och fortsättningsskola. Skyldighet att leda kyrkokör samt 1 g. i månaden biträda vid gudstjänster på andra ställen än i kyrkan. Klockare- och organistlön omkr. 660 kr. per år. Ansökningar ställas inom lagstadgad tid till kyrko- och skolrådet, Hardemo.

KYRKO-ORGLAR

Olof Hammarberg

Nya Varvet - Göteborg

Renoveringar, stämningar. Förstklassigt utförande. Moderata priser.

LEDIGFÖRKLARADE KYRKOMUSIKERTJÄNSTER

A. Enbart kyrkliga tjänster.

I Norra Vram och Bjuf (adr. Norra Vram, Malmöhus län) sökes före 10 april. Lön 2,000 kr. + 3 ålderstillägg à 300 kr. + arrende å klockareboställe c:a 1,100 kr.

B. Förenade med folkskolläraretjänster.

I Resele (adr. Resele Kyrkby, Väster-norrlands län) sökes före 1 mars. Skolform B1. Lön 600 kr.

I Hardemo (adr. Hardemo, Örebro län) sökes före 1 mars. Lön 600 kr. Se annons!

I Varola (adr. Varola, Skaraborgs län) sökes före 4 mars. Skolform B1. Lön 500 kronor.

I Strängsered (adr. Hössna, Älvsborgs län) sökes före 10 mars. Lön 400 kr.

I Långhem (adr. Långhem, Älvsborgs län) sökes före 11 mars. Skolform B1. Lön 600 kr.

I Vrå (adr. Vrå, Kronobergs län) sökes före 20 mars. Lön 400 kr.

I Bjärträ (adr. Bjärträ, Väster-norrlands län) sökes före 21 mars.

I Järlåsa (adr. Järlåsa, Uppsala län) sökes före 26 mars.

Hymner för Botdagen och Fastan

Vår rika samling hymner på lösa blad, som omfattar c:a 250 nummer, har ett 40-tal hymner för Botdagen och Fastan. Hymnerna kosta endast 7 à 10 öre pr st. Förteckning lämnas gratis.

SVENSKA KYRKANS
DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

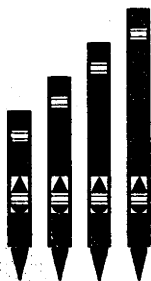
ÅKERMAN & LUNDS NYA ORGELFABRIKS AKTIEBOLAG

KUNGL. HOVLEVERANTÖR.

Tel. 26

SUNDBYBERG

Tel. 26

Tillverkning av Piporglar
för kyrkor, kapell och konsertsalar.

Om- och tillbyggnader,
reparationer, omstämningar och rengöringar av gamla orgelverk, samt inmontering av elektriska blåsverk utföras.

Uteslutande svenskt material och arbete.

Från gamla skolhus och lärarehem

Av flera författare under redaktion av G. VIRDESTAM

I detta samlingsverk medarbeta: *Undervisningsrådet Hjalmar Berg, Författarinnan Elisabeth Bergstrand-Poulsen, Folkskolläraren Isidor Fröier, Kyrkoherden C. G. Herrlin, Folkskolinspektören O. Lidén, Folkskolläraren Josef Linderos, Kyrkoherden J. G. Lindhardt, Författarinnan Nanna Lund-Eriksson, Hovpredikanten Paul Nilsson, Komministern Gotthard Virdestam.*

ARBETET UTGÖR FÖRSTA DELEN I EN PLANERAD SERIE.

»Här fogas minne till minne, alla rika och fångslände.»

»Intressanta, upplyftande, lärorika.»
Fritz Johansson i Folkskolans Vän.

Henning Wijkmark i Svenska Dagbladet.

»Man grips och lever med. Boken bör vara självskriven i varje skola och lärarehem.»

Emil Eljas i Svensk Läraretidning.

»En kulturhistoria så god som någon.»

V. Vide i Folkskollärarnas Tidning.

2:a upplagan

45 illustrationer. Häft. 4: 75, inb. 6: —, halvfr. band 9: 50.

Svenska Kyrkans Diakonistyrelsens Bokförlag